

KIRKKOLAIVAMME POHJAKOSKETUS

Rovasti Risto Santala (s.1929) on jälleen tarttunut kynään ja kirjoittanut kirkon ongelmiin terävästi porautuvan kirjan KIRKKOLAIVAMME POHJAKOSKETUS, Kuva ja Sana, 109 s. 2003. Kirjan voidaan katsoa olevan jatkoa "Taivasten valtakuntaa vastaan hyökätään" (1965) - kirjalle, joka on kirjoitettu Matt.11:12 pohjalta. Molemmissa Santala noudattaa tyyliä "ipcha mistabra" - asiat sanotaan mahdollisimman kärkevästi olematta tosikko. *"Niin vakava on nykyinen raamatullisen uskon alasajo, että nyt voidaan puhua jo kirkkolaivamme pohjakosketuksesta"* (7).

Maltillisen kriittinen

Risto Santalan tyyliin kuuluu puuttua keskeisiin asioihin vakavasti, mutta tietyllä pehmeydellä. Tässä hän eroaa sellaisista "kovanlinjan miehistä", kuin mitä Tiirilä, Muroma ja Saarnivaara olivat. Käytännössähän tämä merkitsee mm. sitä, että Santala **ei kritiikistään huolimatta lähde lukemaan kirkolle madonlukuja.**

Nuoret radikaalit

Toisaalta Santala näkee kirkon ongelman vakavana, toisaalta hän laittaa sen pitkälti "nuorten radikaalien pappien" piikkiin: *"Olen äimistynyt lähinnä niistä lausunnoista, joita nuoret poikkeuspappimme edustavat"* (8). *"En ole pettynyt papistoomme, joka ottaa pääosin kutsumuksensa vakavasti"* (7). Onko kuitenkin tämä "pääosa" (jonka tietysti kaiken järjen mukaan tulisi myös pitää ohjat käsissään) hoitanut hommansa lepsusti?

Kirkonmies

Rovasti on sisimmältään kuitenkin kirkonmies; kritiikkiäkin harjoittaessaan hän varoo visusti halventamasta isien kirkkoa. Tähän kuuluu pappisviran arvostus. Kirkko on tosin huono, puutteellinen ja raskaitakin virheitä tehnyt, mutta **se on kuitenkin korjauskelpoinen.** Toki Santalakaan ei pysty korjauskelpoisuutta osoittamaan muutoin kuin teoriassa. Hänellä ei ole mitään konkreettisia korjausohjeita. Hänen rakkautensa kirkkoon on kuin äidin rakkaus tuhlaajapoikaan: aina jaksetaan toivoa hyvää, vaikka jokaisen päivän vaellus todistaa, että tuhoa kohti ollaan menossa. Santalan rakkaus kirkkoon on pitkälti samaa laatua kuin emeritusarkkipiispa John Vikströmin: *"Saattaa olla että hän on huora, mutta hän on minun äitini."*

Pappien kutsumustietoisuus

"Pääasiassa Suomen papisto on kyllä yhä kutsumustietoista" (4).

Jos pääosa Suomen kirkon papeista on kutsumustietoista ja ottaa lisäksi kutsumuksensa vakavasti, kuinka on mahdollista, että kirkon tilanne on tänään sitä mitä se on? Kuinka on mahdollista, että vaikka papiston enemmistö on kelvollista, Santala kuitenkin joutuu kirjoittamaan kirjan, jossa hän suosittaa kirkolle telakkakäyntiä? Median hartaudet kertovat papeistamme jotakin toista. Miksi kirkon ongelmista vaietaan myös näiden "kutsumustietoisten" pappien toimesta? Miksi kirkolliskokous tekee Raamatun vastaisia päätöksiä? Miksi paikallisseurakuntien tila on surkea? Miksi paikallisseurakunnissa uskovia grillataan? Miksi evankelioimistyö on suurissa vaikeuksissa? Miksi nämä "kutsumustietoiset papit" suhtautuvat hyväksyvästi kirkon luopumukselliseen johtoon; jos he olisivat ottaneet kutsumuksensa vakavasti, yksikään piispoistamme ei olisi tänään virassa. Miksi liberaalinen tiedekunta saa edelleen valmistaa pappeja, jos enemmistö

papeista suhtautuu kutsumukseensa vakavasti? Miksi järjestetään moisia "Sponginkirkkopäiviä", jos papit ottavat kutsumuksensa vakavasti? Gallupin mukaan vain **joka viidennellä teologian opiskelijoista on kutsumustietoisuus!**

Saksalainen uskonto

Santala näkee selvän yhteyden nykyisessä kirkollisessa tilanteessa natsi-Saksan teologiaan: "*Saksalaisen uskonnon esittämä kuva voidaan myös projisoida oman aikamme hengellisiin ongelmiin*" (28). Saksalainen uskonto oli "luonnollisen ihmisen uskontoa". Saksalaista uskontoa hallitsee "tämänpuoleisuus". Se ei ole mikään ilmoitususkonto. Syyllisyyden tunto oli suurimpia ongelmia, jota vastaan pyrittiin taistelemaan. Tässä uskonossa uskottiin korkeaan ihmishenkeen. "*Saksalainen uskonto ei tuntenut oppia sielunvihollisesta ja pahasta*" (32). Usko "ihmiseen" oli hallitsevana piirteenä.

Kirkko voidaan voittaa vain kirkon kautta

Hitlerin Saksassa sabotaasihenget soluttautuivat Troijan hevosina kirkkoon; tämä on taktiikka Suomessakin! Kirkko voidaan voittaa vain kirkon kautta; kaikki muut tiet ovat haihattelua (31).

Luopumuksen värisuora

Santala luettelee henkilöitä, jotka ovat vieneet liberaaliteologiaa eteenpäin: Tillich, Bultmann, Bonhoeffer, Barth, Robinson, Erkki Niinivaara, Heikki Räisänen, Aimo T. Nikolainen, Mikko Juva, Terho Pursiainen, Antti Kylliäinen, Wille Riekkinen, Kari Latvus, Matti Myllykoski ym. Suomen Kristillinen Ylioppilasliitto, Ylioppilaiden Kristillinen Maailmanliitto ja Kirkon koulutuskeskus ovat olleet tämän ajatussuunnan hapattamia.

Torjujina taas mainitaan: Gustaf Johansson, Osmo Tiilikä, Martti Miettinen, Uuras Saarnivaara, Juha Molari, Leif Nummela ja Lasse Marjokorpi. Marjokorvesta Santala sanoo: "*Vuoden 1970 lopulla kirjoitti teologian ylioppilas Lasse Marjokorpi älykkään ja yhteiskuntakriittisen kirjansa Kirkon kuoleman sairaus*" (74). On huomattavaa, että Marjokorpi kirjoitti kirjansa Heinolassa. -Marjokorven kirjan lyhennelmä löytyy nettisivulta: <http://kotisivu.dnainternet.net/hottiv/vr/jutut/marjokorpi.html>

Kaksi Bonhoefferia

Perin mielenkiintoinen on Bonhoefferia koskeva artikkeli. Santala jakaa Bonhoefferin teologian **siviili- ja vankilateologiaan**. Bonhoefferin kohtaloksi koitui se, että hän hylkäsi passiivisen vastarinnan. Hän julisti rohkeasti: "*Hitler on antikristus. Siksi meidän tulee jatkaa työtämme ja eliminoida hänet*" (39). Lopulta Bonhoeffer sekaantui Hitlerin vastaiseen salaliittoon ja hänet teloitettiin 9.4.1945.

Ennen vankilakauttaan Bonhoeffer oli raamatullinen teologi. Hän varoitti Saksan kansaa henkilökultista: "*Se on epäjumalanpalvelusta*" (38). Hän kävi myös rohkeasti puolustamaan juutalaisia: "*Vain niillä, jotka huutavat juutalaisten puolesta, on oikeus yhtyä gregoriaanisiin kirkkolauluihin*" (39). Hänellä oli pitkälti pietistinen näkemys. Hän korosti Kristuksen sisäistä kokemista ja varoitti "halvasta armosta".

Vankila muutti Bonhoefferin täysin. Santala kirjoittaa: "*Pelkään paljossa kiusatun jalon Bonhoefferin henkisen vastustuskyvyn lopultakin murtuneen ja hänen alistuneen demonisen ihmistä jumaloivan saksalaisen 30-luvun hengen vietäväksi*" (44). Nyt alkoi Bonhoefferilta tulla aivan uutta tekstiä.

Kristinusko ei enää ollut hänelle lunastususkko. Hän tunnusti, että hän on moderni teologi, jolla on "**liberaalisen teologian perintö suonissaan**" (48).

Rovasti **Erkki Niinivaara** omaksui Bonhoefferin muuttuneen linjan. Hän kuvaa Bonhoefferissa tapahtunutta muutosta hyvin myönteisesti: "*Eräänä päivänä alkaa tämän todellisuuden keskeltä virrata uusien ajatusten vuoristopuro, joka sitten voimistuvana, kirkasvetisenä etsii uomaansa eteenpäin*" (44).

Santala perustellusti oikaisee tätä harhaa: "*Kirkkaista vesistä` voisi lähinnä puhua Bonhoefferin aikaisempaa vaihetta ajatellen. Myöhäisempi Bonhoeffer sopii kyllä Jumalasta vieraantuneen maailman moderniin ajatuskulkuun*" (48).

"Hyvyyden voiman ihmeelliseen suojaan olemme kaikki hiljaa kätkeyt." Tämä uusitun virsikirjan yleisuskonnollinen virsi (600) on Bonhoefferin **vankila-ajan tuotantoa**. Hän kirjoitti sen sellistä morsiamelleen. Siinä on luopuneen Bonhoefferin teologiaa - ehkä se juuri siksi kelpuutettiin uuteen virsikirjaan!

Kirkoissa käydään

Risto Santala on sitä mieltä, että Suomen kirkoissa vielä kuitenkin käydään - osanottajamäärät ovat suurempia kuin esim. urheilutapahtumissa tai elokuvissa. Rippikoulu, pyhäkoulu ja päiväkerhotoivat tilastojen valossa mittavia. Tosin olisi oletettavasti Santalan tässä yhteydessä ottavan kantaa myös näiden työmuotojen laatuun.

Syy tyhjiin kirkkoihin

Santala tulkitsee tyhjät kirkonpenkit kovin mustavalkoisesti: "*Kuitenkin seurakunnissa, joita vetävät uusajattelua edustavat papit, kirkonpenkit alkavat ammottaa tyhjyyttään.*" -Ei ratkaisu aivan näin yksiselitteinen ole. Viime Kirkkopäivät olivat valtava yleisömenestys (90 000), vaikka liberaaliteologia vietti siellä riemujuhlaansa. Samoin on pantava merkille esim. piispa Riekkisen vetovoima (karisma).

Klippaa-teologia

Santala muistuttaa, että eräs sielunvihollisen nimi on KLIPPAA eli kuori. Santalan mukaan teologeilla on vaarana ajautua alueille, jotka eivät heille varsinaisesti kuulu. Tällöin ajaututaan pinnallisuuteen. Aikamme eräs perustrendeistä on "iikeen" poistaminen kristillisyydestä. Santalan mukaan lopunajan uskovat ovat juuri näitä KLIPPAA-kristittyjä. Heissä on jumalisuuden ulkokuori, mutta he kieltävät sen voiman, 2 Tim.3:5 (13). Tottahan aikamme sananjulistuksessa tulee pinnallisuus selkeästi esille myös siinä, että pitkälti vaietaan vanhurskauttamisesta ja uudestisyntymisestä. Samoin saarnan aseman heikkentyminen jumalanpalveluksessa on merkki tästä. "*Jos Herran alttarille ja saarnatuoliin tuodaan vierasta tulta, kyllä kansanjohtajat ja papisto ovat siitä vastuussa...Pappeinakin voimme olla hiekkaa Jumalan valtakunnan rattaistossa*" (12-13).

Lundilaisuus

"1930-luvulla alkoi lundilaisuus vaikuttaa Ruotsissa. Siinä korostettiin, ettei jumaluusopin harjoittaminen edellytä omakohtaista uskonelämää" (49-50). Tänäkin tätä näkemystä esiintyy Suomessa. Objektivisuus kärsii, jos henkilö on uskossa. Järki on ainut apu Raamattua tutkittaessa. Johansson, Tiilikä ja Muroma asettuivat voimakkaasti tätä näkemystä vastustamaan.

Santala näkee oikein kirkon lankeemuksen ytimen: "*Nykyinen teologian kriisi*

johtunee siitä, että kirkko on asettunut kuulovartioasemiin maailman porteille. Mutta profeetta Jeremia muistuttaa: 'Jos he olisivat seisoneet minun neuvottelussani, niin he julistaisivat minun sanani kansalleni` (23:22)."

Jumala on maassa

"Varo niitä ihmisiä, joiden Jumala on taivaassa" (65). Jatkossa Santala kirjoittaa: "Tarvitsisimme jo uutta tunnuslausetta: 'Varo niitä ihmisiä, joiden Jumala on maassa'" -Etsimättä tulee mieleen viimeisten Kirkkopäivien tunnus: "Isä meidän, joka olet kaupungissa."
Tiililä syytti aikoinaan kirkkoa sen suuntautumisesta "tämänpuoleisiin".

Vaikeneva kristikansa

"Nykyajan kiltti kristitty on unohtanut pahastumisen taidon. Vaikka joku kirjoittaisi jopa karkeastikin Jumalan sanan vastaisia ajatuksia, hyvin harvoin hän saa siitä nuhteita kirkon ylimmältä johdolta. Nuhteet jätetään yksityisten hyvää tarkoittavien häiriköiden tehtäväksi. Tällä tavoin he ajan mittaan vain pilaavat oman nimensä. Kunnioitan heitä! Itse asia ei kuitenkaan tule näin hoidetuksi" (34).

Siis kirkon ylin johto vaikenee, mutta mitä tekevät muut teologit, koska uskon puolustus (apologia) on nimenomaan teologien tehtävä, virka ja leipälaji? **Missä ovat ne Santalan edellä peräänkuuluttamat enemmistön muodostavat kutsumustietoiset ja virkansa vakavasti ottavat papit?** Vaikeneminen ulottuu teologian ylimmästä portaasta (piispasta) aina alimpaan apupappiin asti. Näiden ulkopuolella on sitten jokunen "hyvää tarkoittava häirikkö" (lue: maallikko). Kuinka on mahdollista, että jos ne, joille asia varsinaisesti kuuluu, vaikenevat siitä, ja sitten kun maallikko raamatullisesti ottaa asian esille, hän pilaa oman nimensä? **Eikö "oppien ja opettajien arvostelu" kuuluu yleiseen papputeen? Onko väärin, jos uskova näin täyttää virkavelvollisuutensa muiden ollessa "kuin ketut raunioissa"** (Hes.13:4)? Eikö häpeä tule vaikenevien osaksi, niiden, jotka häpeävät Kristuksen sanoja ja oppia (Mark.8:38)? **Pilantuuko nimi Herran asialla?**

Maallikot paimenten paimeniksi

Santala kehottaa maallikoita pitämään pappejaan lujilla: "Meidän tulisi ainakin rukoilla, että Jumala antaisi kirkkoomme sellaisia maallikoita, jotka pitäisivät ymmärtäväisen rakkauden aseina meitä pappeja lujilla ja vaatisivat meiltä Sanaan perustuvaa ja Sanassa pysyvää sanomaa" (35).

Tämä kuulunee kategoriaan "hurskaita toiveita". Tavallinen seurakuntalainen ei lähde pappiaan vähällä nuhtelemaan. Jos taas muu työntekijä rohkenee sen tehdä, se saattaa olla alkusoittoa virasta lähtemiselle. Kyllä rovasti Santalan tulisi tämä tietää. "Paimenen paimeneksi" uskaltautuu vain perin harva.

Toisaalta, onko tässä Santalan puolelta kysymys luistamisesta paimenviran vastuusta? Tanskalainen pastori **Leif Andersen** kirjoittaa: "Julistajina ajatellamme itseämme mieluummin erehtyvinä kanssaihmisinä, meitä voi siten uhata päinvastainen vaara: kieltää suurempi vastuu, joka seuraa suurempaa tietomäärää ja kokemusta. Olemme niin kiinni siinä selityksessä, että kaikki seurakunnassa ovat lampaista, ettei paimenille jää kerrassaan mitään paikkaa" (Perusta 4/92).

Kirkko telakalla

Ikuisena optimistina Santala ei halua vielä kirjoittaa kirkosta "nekrologia", muistikirjoitusta. Myös hän ei halua yhtyä Voltairen madonlukuihin: "Nujertakaa tuo kurja!" Tämä olisi Santalan mielestä

edelleenkin ennen aikaista. Santala päättää kirjansa suosittamalla kirkolle "telakkareissua": *"Mutta jos kirkkolaiva on ajautunut karille ja saanut pohjakosketuksen, se olisi hinattava varikolle ja nostettava "redille". Huolellisen tarkastuksen jälkeen sen vauriot voisi vielä korjata"* (93).

Kirja on kirjoitettu puoli vuotta liian aikaisin (11.3.03). Olisikohan Santala ollut kirkkolaivan korjattavuudesta vielä Kirkkopäivien jälkeenkin samaa mieltä?

Kyllä Suomen ev.lut.kirkolle telakkakäynnit ovat liiankin tuttuja. Se on viettänyt aikaansa varsin paljon "redillä". Kirkko on ollut avoinna korjauksia varten. Sitä ovat korjanneet räisäset, kylliäiset, nikolaiset, myllykosket, riekkiset ym. Korjaajat eivät ole kuitenkaan olleet ammattitaitoisia "duunareita", vaan onnettomia "tunareita", jotka ovat tehneet laivan kyljessä olevat aukot entistäkin suuremmiksi. On käynyt, kuten Jeesuksen aikana sairaalle naiselle: *"Ja siellä oli nainen, joka oli sairastanut verenvuoksua kaksitoista vuotta ja paljon kärsinyt monen lääkärin käsissä ja kuluttanut kaiken omaisuutensa saamatta mitään apua, pikemminkin käyden huonommaksi"* (Mark.5:25-26). Viimeiseksi kirkkolaiva piipahti "Spong in telakalla". Se olikin sen loppu: Spong "korjasi" sen tuhansiksi päreiksi! Kirkkolaiva ei enää ole "telakkakunnossa" vaan "romutuskunnossa"!

Miksi Santala panee toivonsa telakkakäyntiin, vaikka kaikki kokemukset puhuvat sitä vastaan?

Väinö Hotti